

NOWE ZASADY GOSPODARKI NASIENNEJ W LASACH KARPAT ZACHODNICH*

Stanisław Bałut

Instytut Hodowli Lasu AR w Krakowie

Ustalenie granic terenu, na którym nasiona określonych pochodzeń mogą być wprowadzone do hodowli, nie znalazło dotychczas należytego, naukowego rozwiązania. Twierdzenie to odnosi się przede wszystkim do terenów górskich, dla których problem ten jest szczególnie ważny. Posługiwanie się piętrami roślinnymi, strefami wysokościowymi lub wyznaczanie stałych odległości od miejsca położenia drzewostanu macierzystego jest szablonowe i nie uwzględnia zróżnicowania warunków siedliskowych, w tym szczególnie klimatycznych, poszczególnych kompleksów górskich.

W przedstawionej pracy autor, wychodząc z analizy warunków ekologicznych i genetycznych powstawania nasion w drzewostanach górskich oraz kształtowania się klimatu w tych terenach, przedstawia nową własną koncepcję wyznaczania areálu wykorzystania materiału hodowlanego określonego pochodzenia. Autor przyjmuje, że czynnikiem decydującym winien być klimat, który w górach warunkuje głównie powstawanie ekotypów (ras siedliskowych) roślin.

W poszczególnych pasmach gór istnieje wysoka korelacja między pojedynczymi czynnikami klimatycznymi a średnią wieloletnią temperaturą roku oraz ścisła zależność tej ostatniej od wysokości nad poziomem morza i kierunku wystawy zbocza.

Według klimatologów między poszczególnymi piętrami klimatycznymi w górach występuje różnica 2°C w średnich wieloletnich temperaturach roku.

Autor wskazuje, że mając do dyspozycji wykresy zależności funkcyjnej między średnią wieloletnią roku a wzniesieniem nad poziomem morza w poszczególnych pasmach górskich, na różnych wystawach zboczy oraz w kotlinach można w każdym dowolnym punkcie Karpat Zachodnich ustalić zasięg wysokości, w którym charakter klimatu będzie można

* Streszczenie referatu.

uznać jako jednorodny. Autor przyjmuje, że jest to jednocześnie obszar, na którym dopuszczalna jest hodowla danego ekotypu drzewa.

Proponowana przez autora metoda w sposób prosty, łatwy w zastosowaniu pozwala wykorzystać przy rejonizacji materiału siewnego w terenach górskich najbardziej istotny czynnik, decydujący o kształtowaniu się siedlisk leśnych terenów, a mianowicie ich zmienność klimatyczną, w sposób pełniejszy niż wszystkie dotychczasowe podziały.

Станислав Балут

НОВЫЕ ПРИНЦИПЫ СЕМЕННОГО ХОЗЯЙСТВА В ЛЕСАХ ЗАПАДНЫХ КАРПАТ

Резюме

Установление границ местности, на которой семена определённого происхождения могут быть введены к разведению не нашло до сих пор настоящего, научного решения. Это утверждение относится прежде всего к горным местностям, для которых эта проблема является особенно важной. Употребление растительных ярусов, высотных зон или определение постоянных расстояний от места расположения материнского древостоя является шаблонным и не учитывает дифференциации условий экотипа, особенно, климатических отдельных горных комплексов.

В настоящей работе автор, исходя из анализа эколого-генетических условий образования семян в горных древостоях, а также формирования климата в этих районах, представляет новую, собственную концепцию определения ареала использования материала к разведению определённого происхождения. Автор считает, что решающим фактором должен быть климат, который в горах обуславливает главным образом возникновение экотипов растений.

В отдельных горных цепях существуют высокая корреляция между отдельными климатическими факторами и средней многолетней температурой года, а также тесная зависимость последней от высоты над уровнем моря и направления экспозиции склона.

Согласно климатологам между отдельными климатическими ярусами в горах отмечено 2°C в средних многолетних температурах года.

Автор указывает, что имея в распоряжении графики функциональной зависимости между средней многолетней температурой года и возвышенностью над уровнем моря в отдельных горных цепях, на различных экспозициях склонов, а также в котловинах можно в каждом любом пункте Западных Карпат установить максимальную границу высоты, на которой характер климата можно будет признать, как однородный. Автор принимает, что это одновременно территория, на которой можно разводить данный экотип дерева.

Предложенный автором метод прост и лёгок в применении, позволяет использовать при районировании посевного материала в горных местностях наиболее существенный фактор, решающий формирование лесных экотипов местностей, а именно их климатическую изменчивость более полным способом, чем все предыдущие деления.

Stanisław Bałut

NEW PRINCIPLES OF SEED MANAGEMENT IN THE FORESTS OF
WESTERN CARPATHIANS

S u m m a r y

The problem of the determination of the boundaries of an area in which the seeds of certain provenances may be introduced into silviculture has not been properly and scientifically solved yet. This is particularly true as far as the mountain territories are concerned, for which this problem is especially important. The use of vegetation layers, altitude zones, or the determination of constant distances from the territory of the parent stand is schematic and does not take into consideration the differentiation of site conditions, particularly climatic ones, of individual mountain complexes.

In the present work the author presents his own conception of the determination of the utilization area of the breeding material of a certain provenance on the basis of the analysis of ecological and genetic conditions in which the seed originate in mountain forest stands and of the course of the climatic conditions in these territories. The author claims that the deciding factor should be climate which decides about the formation of ecotypes (site races) of plants in the mountains.

In different mountain chains a high correlation occurs between individual climatic factors and the several year averages of annual temperatures as well as a close dependence of these averages on the altitude above sea level and the exposition of the slope.

According to the opinion of climatologists the difference of 2°C of annual temperature occurs between individual climatic levels in the mountains.

The author indicates that on the basis of the graphs of the functional dependence between the many year mean of annual temperature and the altitude above sea level in different mountain chains, on the slopes of different exposition and in the dales, in any locality of Western Carpathians the range of altitudes may be determined, in which the character of the climate may be claimed to be uniform. The author assumes that this is also the area where the cultivation of a given ecotype is permissible.

A simple and easy method proposed by the author offers the possibility of using the most important factor deciding about the formation of sites of forest districts i. e. their climatic differentiation, in the territorial management of seed material in mountain territories.